

TİCARİ SATIŞLARDA AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCU

I. TİCARİ SATIŞ KAVRAMI VE GENEL OLARAK TİCARİ SATIMLARDA AYIP HALİNDE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Bir kimsenin mesleği gereği tekrar satıp kazanç elde etmek veya işletmesinin mesleki ihtiyacını karşılamak amacıyla mal satın alması ticari satıştır.¹

Ticari satışlardan kaynaklanan ayıp halinde Türk Ticaret Kanunu'nun 23. maddesi ve bu maddenin atfı ile Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanacaktır. Zira TTK m. 23,

“Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanunu'nun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır.

a) Sözleşmenin niteliğine, tarafların amacına ve malın cinsine göre, satış sözleşmesinin kısım kısım yerine getirilmesi mümkün ise veya bu şartların bulunmamasına rağmen alıcı, çekince ileri sürmeksizin kısmi teslimi kabul etmişse; sözleşmenin bir kısmının yerine getirilmemesi durumunda alıcı haklarını sadece teslim edilmemiş olan kısım hakkında kullanabilir. Ancak, o kısmın teslim edilmemesi dolayısıyla sözleşmeden beklenen yararın elde edilmesi veya izlenen amaca ulaşılması imkânı ortadan kalkıyor veya zayıflıyorsa ya da durumdan ve şartlardan, sözleşmenin kalan kısmının tam veya gereği gibi yerine getirilemeyeceği anlaşılıyorsa alıcı sözleşmeyi feshedebilir.

b) Alıcı mütemerrit olduğu takdirde satıcı, malın satışına izin verilmesini mahkemeden isteyebilir. Mahkeme, satışın açık artırma yoluyla veya bu işle yetkilendirilen bir kişi aracılığıyla yapılmasına karar verir. Satıcı isterse satış için yetkilendirilen kişi, satışa çıkarılacak malın niteliklerini bir uzmana tespit ettirir. Satış giderleri satış bedelinden çıkarıldıktan sonra artan para, satıcının takas hakkı saklı kalmak şartıyla, satıcı tarafından alıcı adına bir bankaya ve banka bulunmadığı takdirde notere bırakılır ve durum hemen alıcıya ihbar edilir.

c) Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanunu'nun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası uygulanır.”

şeklinde düzenlenmiştir.

---

¹ Fikret EREN, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s. 41.

TTK m. 23'te öngörülen özel hükümlerin uygulanabilmesi tacirler arasında yapılan ve ticari işletmelerini ilgilendiren bir ticari satımın varlığına bağlıdır.

TTK m. 19 gereğince, kural olarak tacirler arasında satımın ticari olması asıldır. Ancak tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını diğer tarafa açıkça bildirmiş ise satımın ticari olmadığı kabul edilir.

II. TİCARİ SATIŞLARDA AYIPTAN SORUMLULUK ŞARTLARI

Satıcının alıcıya karşı, satılarda bulunduğunu bildirdiği niteliklerin bulunmaması ya da satılanın nitelik veya niteliğini etkileyen niceliğine aykırı olan kullanım amacı bakımından değerini veya alıcının ondan beklediği faydayı ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuk veya ekonomik eksiklikler ayıp olarak tanımlanabilir.

Satıcının ayıptan sorumlu olabilmesi için, ayıbın alıcı tarafından bilinmemesi, alıcının ayıbı kabul etmemiş olması ve ayıbın hasarın alıcıya geçmesinden önce mevcut olması gerekir. Bu durumda tacir alıcı, satıcı tacire karşı ayıba karşı tekeffülden doğan haklarını kullanabilecektir. Ancak işbu maddi şartların yanı sıra satıcının sorumluluğuna gidilebilmesi için bir kısım şekli şartların da sağlanmış olması gerekmektedir.

Şekli şartlar maddi şartların gerçekleşmesi halinde alıcının ayıptan doğan haklarını kullanabilmesi için sağlaması gereken şartlardır. Bu şartlar, alıcının satılanı gözden geçirmesi, gözden geçirme sonucunda satılarda bir ayıba rastlarsa bu durumu satıcıya bildirmesinden ibarettir.

1. Satılanı Gözden Geçirme Külfeti

Satılanı gözden geçirme yükümlülüğü tacir alıcılar bakımından söz konusu olduğu gibi tacir olmayan alıcılar bakımından da söz konusudur. Ancak tacir alıcıların belirli bir uzmanlığa ve deneyime sahip olmaları nedeniyle iş faaliyetlerinde basiretli bir iş insanı gibi hareket etme zorunlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle, tacir alıcılara ilişkin gözden geçirme ve bildirim yükümlülükleri tacir olmayan alıcılara göre farklı şekilde düzenlenmiştir.

Ticari satışlarda malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise ayrıca bir gözden geçirme süresine gerek yoktur. Malın teslimi sırasında görülen aşikâr ayıplar bakımından yalnızca iki gün içerisinde bildirimde bulunma külfeti söz konusudur. Ancak malın teslimi sırasında ayıp açıkça belli değilse gözden geçirme süresi alıcının malı teslim aldığı tarihten itibaren 8 gündür. Açıkça belli olmayan ayıp ile kastedilen gizli ayıp değil olağan bir inceleme ile ortaya çıkabilecek ayıplardır.² Tacir bu külfeti yerine getirmezse ayıba karşı tekeffülden doğan haklarını kullanamayacaktır.

---

² Mustafa Alper GÜMÜŞ, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s. 74-75.

Alıcının satılanı muayene külfetinin doğması için satılanın alıcı ya da temsilcisi tarafından teslim alınmış olması gerekir. Teslim dışında fatura gönderilmesi, malların ne olduğu ve ne zaman yola çıktığına dair e-posta gönderilmesi gibi başka yollarla ayıbın öğrenilmesi halinde süre başlamayacaktır.

Satılanın muayenesi, kural olarak, satılanın alıcıya ya da yetkili temsilcisine teslim edildiği yerde yapılır. Taraflar gözden geçirmenin yapılacağı yer hakkında sözleşme sırasında ya da sonrasında anlaşılabilirler. Ancak malın gözden geçirilmesi malın teslim yeri dışındaki bir yerde yapılmasını mecburi kılıyorsa, gözden geçirme orada yapılacaktır. Bununla birlikte, art arda teslimli satışta gözden geçirme her kısmın teslim edildiği yerde yapılır.³

Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki, yukarıda izah edildiği üzere, basiretli bir iş insanı gibi davranma zorunluluğu bulunan tacirin inceleme esnasında göstermesi gereken özenin ölçüsü de kural olarak ilgili meslek kolundaki ortalama bir uzmanın göstermesi gereken özendir.⁴ Buna göre, satın alınana ilişkin yeterli bilgisi bulunmayan tacirin inceleme esnasında uzmana başvurma yükümlülüğü bulunduğu söylenebilir. Zira TTK m. 23/c,

*“Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde **incelemek veya incelettirmekle** ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür.”*

şeklinde düzenlenmiş olup tacire inceleme veya incelettirme külfeti yüklenmiştir. Açık düzenlemeden anlaşılacağı üzere, yeterli uzmanlığı bulunmayan tacir, inceleme külfetinden kurtulamayacak ve bu kez malı incelettirme yükümlülüğü söz konusu olacaktır.

İnceleme esnasında satılan çalıştırılabilir veya kullanılabilir. Ancak bu kullanım inceleme ve ayıbın tespiti ile sınırlı ve ölçülü olarak gerçekleştirilmelidir.

Diğer yandan, ambalajlı ürünler ile fazla sayıda satışı yapılmış ürünlerin inceleme usulü hakkında kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır Doktrinde bu husustaki yaygın görüş⁵ ise fazla sayıdaki malın kontrolünün rastgele seçilmiş numuneler üzerinden yapılması ve seçilen numunelerde ayıp bulunmamasına karşın, daha sonra kullanılacak ürünlerde ayıp saptanması halinde bu ayıbın gizli ayıp olarak değerlendirilerek ayıp ihbar süresinin bu durumun ortaya çıktığı ana göre belirlenmesidir.

---

³ Burak ADIGÜZEK, Tacirler Arası Ticari Satış, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.

⁴ Nazlı DOĞAN, Tacirler Arası Ticari Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, s.46.

⁵ GÜMÜŞ, s. 84 vd.

2. Ayıbı Bildirme (İhbar) Külfeti

a. Hukuki Niteliği

Gözden geçirme yerine getirilerek ayıbın varlığının tespit edilmesi halinde, alıcı tacir, satıcı tacire ayıp ihbarında bulunacaktır. İhbar da gözden geçirme gibi bir külfet niteliğindedir.

Alıcıya bir ihbar zorunluluğunun getirilmesi satıcının sorumluluğunu bir bakıma sınırlamaktadır. Zira ihbarın yapılmaması, ayıptan doğan sorumluluk bakımından alıcının belirlenen hakları kullanamamasına yol açmaktadır.

İhbar satıcı tacire ulaşması gerekli tek taraflı bir irade beyanıdır. Bildirim satıcının hukuk alanına vardığında değil, alıcı tarafından yapıldığı anda sonuçlarını doğurur.⁶

b. Ayıp İhbarının İçeriği

Ayıp bildiriminde satılan maldaki ayıplar açıkça belirtilmeli ve satılan malın kabul edilmediğine dair irade kesin bir şekilde ortaya konmalıdır.

Alıcı, ayıba ilişkin bildiriminde ayrıca seçimlik haklarının hangisini kullanacağını açıklamak mecburiyetinde değildir.

Bununla birlikte ihbar içeriğinin ne şekilde olacağına dair satış sözleşmesinde bir hüküm yer alıyorsa bu hükme uyularak ihbarın yapılması mecburi olacaktır. Ancak tüm ayıpların birlikte ihbar edilmesi gerektiği aksi takdirde ayıp ihbarının geçerli olmayacağına dair konulan sözleşme hükmü geçerli olmayacaktır.

c. Ayıp İhbarının Şekli

Ayıp bildiriminin şekline ilişkin olarak TBK ve TTK’de herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

TTK m. 18/3 “*Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshetme, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır.*” hükmünü amirdir. Ancak bu hüküm bir geçerlilik şartı değil ispat şeklidir. Yani tacirler arası ticari satışlarda ayıp bildirimini bakımından bir geçerlilik şartı getirilmemiş olmakla birlikte, ispat kolaylığı sağlaması bakımından TTK m.18/3’te yer alan şekillerden biriyle satıldaki ayıpların ihbar edilmesi uygun olacaktır.

---

⁶ EREN, s.119.

d. Ayıp İhbarının Süresi

TTK madde 23/1-c ihbarın süresi bakımından açık ayıplar için ikili bir ayırım yapmış ve gizli ayıplar bakımından ihbar süresi için TBK m.223/2 hükmüne atıfta bulunmuştur.

- Teslim sırasında açıkça belli olan aşikâr ayıplarda; alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir.
- Teslim sırasında açıkça belli olmayan ayıplarda; alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa **bu süre içinde ihbarla mükelleftir**. Yani hem gözden geçirme hem de ayıbı bildirme süresi malın tesliminden itibaren sekiz gündür. Sekiz günlük ayıbı bildirim süresi sekiz günlük gözden geçirme süresinin içerisinde yer almaktadır.
- Teslim sırasında açıkça belli olmayan ve olağan bir gözden geçirme ile de tespit edilemeyen gizli ayıplar bakımından ise Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir bildirim süresi öngörülmemiştir. Ancak TTK m. 23/1-c'nin yaptığı atıf kapsamında bu durumda Türk Borçlar Kanunu'nun 223. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, tacir alıcı gizli ayıbı öğrendiği andan itibaren tacir satıcıya **derhal bildirme** külfeti altında olacaktır. Derhal bildirimde bulunulmaması halinde ise TBK m.223/2 uyarınca satılan ayıp ile kabul edilmiş sayılacaktır.

Ticari satışı ilişkin bir uyuşmazlıkta Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 07.01.2018 tarihli ve 2018/1788 E. 2018/5562 K. sayılı kararında da, "*TTK m. 23/1 – (c) hükmü uyarınca alıcının, malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise bunu 2 gün içinde ; şayet açıkça belli değil ise malı teslim aldıktan sonra 8 gün içinde incelemesi veya incelettirmesi ve malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa durumu bu süre içinde ; ayıbın sonradan ortaya çıkması halinde ise gizli ayıbın öğrenildiği andan itibaren derhal ihbar etmesi gerektiği*" ifade edilmiştir.

TTK m. 23 /1- a gereğince kısım kısım ifası söz konusu olan satışta her bir kısım için gözden geçirme süreleri ayrı ayrı 2 ve 8 gün olduğundan bu sürelerin içinde o kısım için ihbarda bulunmak gerekecektir. Bununla birlikte, teslim edilen kısımdaki ayıp satış konusu malın tümünü etkiliyorsa sadece o kısım için yapılan ihbar tüm ifa konusu mal için yeterli olacaktır.

3. Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumsuzluk Anlaşması

Ayıba karşı tekeffül sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için taraflar arasında sorumsuzluk anlaşmasının bulunmaması da gerekmektedir.

TBK' de yer alan ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümlerin emredici nitelik taşıması nedeniyle; ticari satış sözleşmesinin taraflarının, sözleşme serbestisi ilkesi gereğince kanunun çizdiği sınırlar içerisinde aralarında yapacakları bir sorumsuzluk anlaşması ile bu hükümlerin aksini kararlaştırmaları mümkündür.

Ancak sorumsuzluk anlaşması yapılabilmesi imkânı da sınırsız olmayıp bazı hallerde yapılan işbu anlaşmalar geçerli olmayacaktır. Zira TBK m.221 "**Satıcı satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, ayıptan sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan her anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.**" şeklinde düzenlenmiştir. Bahse konu madde gerekçesinde maddenin TBK'nin 225. maddesi ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

TBK m.225 ise "**Ağır kusurlu olan satıcı, satıldaki ayıbın kendisine süresinde bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek sorumluluktan kısmen de olsa kurtulamaz. Satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından da aynı hüküm geçerlidir.**" şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, ticari satışlarda tacir sıfatına sahip satıcının, faaliyeti kapsamında bilmesi gereken ayıplar hakkında ayıptan sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan anlaşmaların da hüküm ifade etmemesi gerekmektedir.

Borçlar Kanunu sorumsuzluk anlaşmasının yapılması için özel bir şekil şartı getirmemiştir. Bu durumda TBK. 11'de hükme bağlanmış olan şekil serbestisi ilkesi gereğince, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanları ile sorumsuzluk anlaşması düzenlemeleri mümkündür.

III. ALICI LEHİNE DOĞAN HAKLAR

Alıcı, ayıbın tespitinden sonra ihbar külfetini de yerine getirmiş ise ayıptan doğan haklarının herhangi birini satıcıya karşı kullanabilir. TBK m.227 uyarınca bu haklar satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme, satılanı alıkoyarak ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme, aşırı masraf gerektirmediği takdirde bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını istemedir. Seçimlik hakkın kullanılması şarta bağlanamaz.

Alıcı seçimlik hakkını varması gerekli tek taraflı bir irade beyanıyla kullanır. İrade beyanı satıcının hakimiyet alanına girdiği anda sonuçlarını doğurur.

Seçimlik hakların kullanılması mutlak olmayıp birtakım sınırlamalara tabi tutulmuştur:

- Satıcı TBK m.227/3'e göre alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve alıcının uğradığı fiili zarar ve yoksun kalınan kar dahil her türlü zararını gidererek seçimlik hakkın kullanılmasını engelleyebilir.

- Durum alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanmasını haklı göstermiyorsa satıcının talebi üzerine hakim satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir.

Durumun dönme hakkının kullanılmasını haklı gösterip göstermediği her somut olaya göre hakim tarafından alıcı ve satıcı menfaatleri arasındaki denge gözetilerek hakkaniyete uygun şekilde tespit edilmelidir.

- TBK m.228/2 uyarınca satılan alıcıya yükletilebilen bir sebep yüzünden yok olmuş, başkasına devredilmiş veya şekli değiştirilmişse dönme hakkı kullanılamaz. Satılanın yok olması alıcının dönme hakkını ortadan kaldırmaz. Ancak satılan alıcının kusuruyla yok olmuşsa bu hak ortadan kalkar.
- Alıcı satılanın ayıplı olduğunu bilerek kullanırsa malı kabul etmiş sayılacağından bu durumda da sözleşmeden dönme hakkını kullanamaz.
- Birden çok mal veya birden fazla parçadan oluşan bir mal birlikte satılmış ve yalnızca bir kısmı ayıplı ise kural olarak dönme hakkı yalnızca ayıplı olanlar bakımından kullanılabilir. Yani sözleşmenin tamamı için dönme söz konusu olmaz. Ancak alıcı ya da satıcıya zarar vermeksizin ayıplı parça diğerinden ayrılamıyorsa sözleşmenin tamamı için dönme söz konusu olabilir.
- Satılanın değerindeki eksiklik satış bedeline çok yakın veya eşit ise alıcı ancak sözleşmeden dönme veya satılanın ayıpsız benzeri ile değiştirilmesini isteme haklarından birini kullanabilir.

1. Sözleşmeden Dönme Hakkı

TBK madde 227/1-1'e göre alıcı "*Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme*" hakkına sahiptir.

Dönme hakkı yenilik doğuran bir haktır. Alıcı bu hakkını dava açmadan varması gerekli tek taraflı irade beyanıyla kullanabilir.

Dönme hakkının kullanılmasıyla alıcı satılanı ondan elde ettiği yararlarla birlikte satıcıya geri vermek zorundadır. Alıcı tarafından satın alınan malın mülkiyeti dönme ile kendiliğinden satıcıya geçmez. Alıcının satılanın mülkiyet ve zilyetliğini tekrar satıcıya devretmesi gerekir. Bunun için satıcı ile alıcı arasında yeni bir aynı sözleşme ve zilyetliği devir işlemlerinin yapılması gerekir.⁷

---

⁷ EREN, s.137.

Sözleşmeden dönme neticesinde ortaya çıkan geri verme borcu nedeniyle ödemezlik defii kullanılabilir. Yani alıcı satış bedeli geri ödenmeden malı geri vermeyebilir. Aynı şekilde satıcı da bedelin geri verilmesinden önce malın iadesini talep edebilir.

Kanunun açık hükmü gereğince, alıcı satılanı devraldığı an ile geri verme anı arasındaki sürede elde ettiği yararları da geri vermek zorundadır. Yararlardan kastedilen ürün getiren mallar bakımından üründür. Ürün getirmeyen mallar bakımından ise kullanma yararı söz konusu olabilir. Bu durumda alıcının kullanım bedeli olarak uygun bir tazminat ödemesi gerekir.

Dönme hakkının kullanılması ile alıcının yanı sıra satıcı bakımından da bir kısım borçlar doğar. Satıcının öncelikli borcu satış bedelinin geri ödenmesidir. Ancak bu bedel TBK m.229/I-1 hükmü gereğince, faizi ile geri ödenmelidir. Faiz, ticari satışlarda eğer taraflar aralarında daha yüksek bir oran kararlaştırmamışsa kanuni faizdir. Zira burada ödenecek faizin niteliği temerrüt faizi olmayıp kanundan kaynaklanan bir tür anapara faizidir.

Bununla birlikte, TBK m.229/I-2'ye göre alıcı “*satılanın tamamen zaptında olduğu gibi, yargılama giderleri ile yapmış olduğu giderlerin*” ödenmesini satıcıdan talep edebilir. Burada kastedilen yargılama gideri, alıcının satın alınan malı 3. kişiye satması ve bu kimse ile davalı olması nedeniyle doğan yargılama giderleridir. Alıcı ile satıcı arasında dönme hakkının kullanımı ile ilgili olarak açılmış bir davada yargılama giderleri ise usul hukuku hükümlerine göre çözümlenecektir.

Alıcı satılana ilişkin olarak yapmış olduğu tüm giderleri talep edebilecektir. Bu giderler zorunlu veya faydalı giderler olabilir.

Ayrıca satıcı, alıcının uğradığı doğrudan ve dolaylı zararları da tazmin etmek zorundadır. TBK m.229/I-3' te sözleşmeden dönme halinde, alıcının doğrudan zararlarının da giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Satıcı tacir, bu zararları bir kusuru olmasa dahi tazmin etmek zorundadır. Satıcının kusursuzluğunu ispat etmesi tazminat ödemesine engel olmaz. Yargıtay içtihatları ve öğretideki baskın görüş, sözleşmeden dönme halinde talep edilebilecek zararın menfi zarar olduğu yönündedir. Doğrudan zarar kapsamına sözleşmenin kurulması için yapılan giderler (Örneğin sözleşme noterde yapılmışsa notere ödenen ücret, yabancı para ile yapılan ödemelerde kurdaki olumsuz hareketler vb.⁸), ayıptan doğan yani ayıbın satılan üzerinde meydana getirdiği zararlar, ayıplı mal tesliminin ilk sonucu olarak doğması halinde ayıbı takip eden zararlar girer.

TBK m. 2229/II uyarınca satıcı kusursuz olduğunu ispat etmedikçe alıcının uğramış olduğu diğer zararlardan yani dolaylı zararlardan da sorumludur.

---

⁸ EREN, s.143.

2. Satış Bedelinin İndirilmesini İsteme Hakkı

Ayıplı maldan dolayı alıcının TBK m.227/I-2 gereğince satıcıdan ayıp oranında bedelin indirilmesini talep etme hakkı da bulunmaktadır.

Bu durumda alıcı satış sözleşmesini sona erdirmemiş olur. Onun yerine satıldaki ayıba göre bir bedel indirimi istemektedir.

Alıcının satıcıya yönelik bedel indirimi talebi halinde bu indirimin nasıl belirleneceği konusunda doktrinde hakim görüş ve Yargıtay'ın da görüşü nispi hesaplama yönteminin uygulanması yönündedir. Nispi yöntemde ödenecek bedel, sözleşmede kararlaştırılan satış bedeli ile malın objektif ayıplı değerinin çarpılıp ayıpsız objektif değerine bölünmesiyle bulunur.

3. Ayıplı Malın Olanak Varsa Ayıpsız Benzeri ile Değiştirilmesini İsteme Hakkı

TBK m 227/I-4 'e göre alıcı satıcıdan imkan varsa satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteyebilecektir.

Bu hak satılanın çeşit borcu niteliğinde olduğu satışlarda kullanılabilir. Parça satışlarında ise malın benzeri bulunmadığından kullanılması mümkün olmayacaktır.

TBK madde 227/3'e göre, *Satıcı, alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek seçimlik haklarını kullanmasını önleyebilir.* Bu durumda satıcı alıcıya hem ayıplı malın ayıpsız bir benzerini verecek hem de ayıp nedeniyle alıcının uğradığı tüm zararı giderecektir.

4. Satılanın Ücretsiz Onarılmasını İsteme Hakkı

Alıcının aşırı bir masraf gerektirmeyen hallerde bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere, satılanın ücretsiz olarak onarılmasını istemesi mümkündür.

5. Genel Hükümlere Göre Tazminat İsteme Hakkı

TBK m.227/2 uyarınca alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır. Buna göre alıcı dilerse kullanmış olduğu seçimlik hakkı ile birlikte dilerse yalnızca TBK m. 112'ye dayanarak uğramış olduğu zararın giderilmesini talep edebilir.

IV. ZAMANAŞIMI

Ayıba karşı sorumluluğa ilişkin zamanaşımı süresinin başlangıcı teslimdir.

Tacirler arası satımlarda, alıcı, ayıba karşı tekeffül borcu kapsamında satıcıya karşı TBK'den kaynaklanan haklarını TBK m. 231'de düzenlenen zamanaşımı süresi içerisinde ileri sürülebilecektir:

“Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satılana ayıp daha sonra ortaya çıksa bile satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.

Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.”

Kanunda belirlenen süre zamanaşımı süresi olduğundan hâkim re'sen göz önünde bulunduramayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'na tabi tacirler arası ticari satışlar bakımından zamanaşımı sürelerini düzenleyen hükümler emredici nitelikte olmadığından ticari satış sözleşmesinin tarafları ilgili düzenlemede öngörülen zamanaşımı süresini yapacakları bir sözleşmeyle değiştirebilmektedir. Ancak zamanaşımı süresinin kısaltılması hakları kullanma imkânını ortadan kaldıracak kadar kısa olmamalıdır.

V. SONUÇ

Ticari satışlarda ayıp satıcı tarafından satılana olduğu bildirilen niteliklerin bulunmaması veya satılanın objektif olarak taşıması gereken özellikleri taşınamaması halinde söz konusu olur. Bu durumda da artık satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğu doğar. Satılanın ayıplı olması halinde tacir alıcı, teslimden itibaren kanunda belirlenen hak düşürücü süreler içerisinde satılanı inceleyerek ayıbı tespit eder ve kendisine yüklenen ihbar külfetini yine kanunda belirlenen süreler içerisinde yerine getirirse seçimlik haklarını satıcıya karşı kullanabilir.

Tacirler arasındaki ticari satışlarda ihbar külfeti adi satışlara göre özellik arz etmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 23. maddesi gereğince, teslim anında gözle görülebilen ayıplar iki gün içerisinde ve teslim anında belirlenemeyen ayıplar ise sekiz gün içerisinde tacir satıcıya ihbar edilmelidir. Gizli ayıplar bakımından ise böyle bir süre söz konusu değildir. Ancak bu durumda ayıbın ortaya çıkmasıyla derhal satıcıya bildirimde bulunulması gerekmektedir. Her ne kadar ayıp bildiriminin şekline ilişkin olarak, tacirler bakımından da bir geçerlilik koşulu getirilmemiş olsa da TTK m.18/3 uyarınca basiretli bir tacir olarak ispat kolaylığı sağlanması bakımından noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile ihbarda bulunulması daha uygun olacaktır.

Tacirler arası ticari satış sözleşmelerinde satıcının ayıba karşı tekeffül borcu kapsamında alıcının birtakım seçimlik hakları bulunmaktadır. Bunlar kanundaki koşulların sağlanmasıyla, sözleşmeden dönme, satış bedelinden indirim, bedelsiz onarım ve ayıpsız misli ile değişimdir. Seçimlik hakların yanı sıra, alıcının genel hükümlere göre tazminat talep etme hakkı da saklıdır. Ancak bu hakların sınırsız olarak kullanılması mümkün değildir. Hakların kullanımına kanun ile bir kısım sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalardan ilki yukarıda izah edildiği üzere, inceleme ve ihbar külfetine uygun hareket etmektir. Süresinde ihbar külfetini yerine getirmeyen tacir alıcının seçimlik haklarını kullanması mümkün olmayacaktır. Bir diğer sınırlandırma ise Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkimin satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilmesidir. Benzer şekilde, satılana değer eksikliğinin satış bedeline yakın olması halinde alıcı sadece sözleşmeden dönme ve ayıpsız benzeriyle değiştirme haklarını kullanılabilecektir. Ayrıca satıcı alıcıya aynı malın ayıpsız bir benzerini hemen vererek ve uğradığı zararın tamamını gidererek de seçimlik haklarının kullanılmasını önleyebilir. Satılan alıcıya yüklenebilen bir sebep yüzünden yok olmuşsa veya alıcı onu başkasına devretmişse ya da biçimini değiştirmişse alıcı ancak değerindeki eksiklik karşılığının satış bedelinden indirilmesini isteyebilir.

Kanundan kaynaklanan sınırlamaların yanı sıra, tarafların satıcının ayıba karşı tekeffül sorumluluğunu kaldıran veya sınırlandıran sorumsuzluk anlaşması yapması da mümkündür.

Netice itibariyle, alıcı seçimlik haklarını malın kendisine devrinden itibaren iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde kullanabilecektir. 19.03.2024

Av. Zeynep ÖZMEN ANNAÇ

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Burak, Tacirler Arası Ticari Satış, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.

AYHAN, Rıza/ ÇAĞLAR, Hayrettin/ ÖZDAMAR, Mehmet, Tciari İşletme Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.

DOĞAN, Nazlı, Tacirler Arası Ticari Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2017.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C.1, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.

YAVUZ, Nihat, Ayıplı İfa, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.